

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE**CURTEA CONSTITUȚIONALĂ****DECIZIA Nr. 148**

din 20 martie 2024

referitoare la obiecția de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României

Marian Enache	— președinte
Mihaela Clochină	— judecător
Cristian Deliorga	— judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	— judecător
Laura-Iuliana Scântei	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Elena-Simina Tănăsescu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Benke Károly	— prim-magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, obiecție formulată de un număr de 54 de deputați aparținând Grupului parlamentar al partidului Uniunea Salvați România din Camera Deputaților și deputați neafiliați.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 1.992 din 5 martie 2024 și constituie obiectul Dosarului Curții Constituționale nr. 687A/2024.

3. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se susține că legea criticată modifică Legea nr. 370/2004 cu mai puțin de 6 luni înaintea alegerilor, ceea ce aduce atingere principiilor previzibilității normelor și stabilității juridice, prevăzute de art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție, care se constituie în garanții împotriva arbitrarului (Decizia nr. 139 din 13 martie 2019).

4. Adoptând anumite „Linii Directoare” referitoare la conduita electorală europeană, Comisia de la Veneția a precizat în Codul bunelor practici în materie electorală că orice reformă care vizează legislația electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă. Stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral și este esențială pentru consolidarea democrației. Necesitatea de a garanta stabilitatea nu privește, în practică, doar principiile fundamentale a căror contestare formală este greu de imaginat, ci regulile mai precise ale dreptului electoral. De aceea, trebuie evitate nu numai manipulările în favoarea partidului la putere, ci chiar tentativele de manipulare. Ar fi necesar să se evite nu atât modificarea sistemelor de scrutinuri, care pot fi întotdeauna îmbunătățite, ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de alegeri.

5. Se apreciază că termenul de un an este unul minimal, existând și opinii conform cărora legile electorale nu se pot modifica decât cu cel puțin 2 ani înainte de alegeri. Aceasta permite partidelor politice să își actualizeze structurile și activitățile, iar corpului social să se orienteze din punct de vedere politic.

6. Se arată că instanța constituțională a subliniat importanța recomandărilor Codului bunelor practici în materie electorală, care, chiar dacă nu au un caracter obligatoriu, constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele își pot manifesta opțiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, și a dreptului de a fi ales și de a alege, în special. Se mai

evidențiază că, în materie electorală, intempestivitatea, nerespectarea stabilității legislative sunt cenzurate inclusiv de către Curtea Constituțională, în funcție de recomandările Comisiei de la Veneția în materie. Se invocă deciziile Curții Constituționale nr. 150 din 12 martie 2020, nr. 426 din 11 iulie 2023, nr. 681 din 21 octombrie 2021 și Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012.

7. Legea criticată nu respectă cerințele de calitate a legii, sub aspectul previzibilității normei, ceea ce conduce în mod direct la lipsa de stabilitate a statului din moment ce în sistemul constituțional român funcția prezidențială reprezintă funcția cea mai înaltă din stat, având legitimitatea și autoritatea conferite de votul universal, egal, direct, secret și liber exprimat al cetățenilor. Astfel, se încalcă și prevederile art. 2 alin. (1) și ale art. 80 și 81 din Constituție. Ținând seama de timpul scurt rămas până la alegeri, destinarii normei juridice nu își pot forma o reprezentare clară a drepturilor și obligațiilor, ceea ce contravine principiilor legalității și securității juridice, prevăzute de art. 1 alin. (3)—(5) din Constituție. Se subliniază jurisprudența Curții Constituționale, potrivit căreia cetățenii trebuie protejați contra unui pericol creat de legiuitor prin normele juridice pe care le propune și adoptă, pentru a nu fi afectată însăși securitatea juridică a persoanei.

8. Se consideră că neconstituționalitatea legii votate, prin raportare la încălcarea art. 147 din Constituție, derivă inclusiv din faptul că, începând cu anul 2010, Curtea a subliniat necesitatea ca întreaga legislație electorală referitoare inclusiv la alegerea Președintelui României să fie reexaminată, urmând să fie concentrată într-un cod electoral.

9. Se apreciază că termenul de 3 luni prevăzut de art. 97 din Constituție pentru organizarea alegerilor în caz de vacanță a funcției de Președinte al României — stabilit constituțional ca normă de excepție, pentru tranșarea cât mai rapidă a unei situații extraordinare și asigurarea stabilității statului — este prevăzut și chiar prelungit („3 luni anterioare lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte”) prin legea criticată, ca termen ordinar pentru situația normală de ajungere la final a unui mandat de 5 ani, printr-o normă care contravine astfel principiilor constituționale.

10. Se învederează că propunerea legislativă votată este nejustificată și nefundamentată, iar documentul de fundamentare (expunerea de motive) este atât din punct de vedere formal, cât și substanțial neconform din perspectiva normelor de tehnică legislativă prevăzute în Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, aspect incompatibil cu principiul legalității prevăzut de art. 1 alin. (5) din Constituție. Nu sunt clar prezentate cerințele care reclamă intervenția normativă și nici principiile care au stat la baza modificărilor. Caracterul sumar al instrumentului de prezentare și motivare, precum și lipsa de fundamentare temeinică a actelor normative au fost sancționate de Curtea Constituțională în jurisprudența sa, în raport cu aceleași exigențe de claritate, previzibilitate a legii și securitate a raporturilor juridice impuse de art. 1 alin. (5) din Constituție, cu invocarea deopotrivă a normelor de tehnică legislativă pentru

elaborarea actelor normative. În susținerea neconstituționalității prin prisma motivelor indicate sunt invocate deciziile Curții Constituționale nr. 710 din 6 mai 2009, nr. 682 din 27 iunie 2012 și nr. 139 din 13 martie 2019.

11. Se apreciază că legea criticată aduce atingere dreptului de vot, dreptului de a fi ales și principiului egalității în drepturi, prevăzute de art. 16, 36 și 37 din Constituție. Modificarea termenelor cu puțin timp înainte de desfășurarea procesului electoral afectează exercitarea drepturilor electorale ale candidaților, ale cetățenilor și ale opoziției, contravenind principiilor democratice fundamentale și obligațiilor internaționale ale statului. Schimbările legislative care intervin într-un termen scurt înaintea alegerilor afectează egalitatea de șanse, favorizând partidele la putere sau candidații cu resurse mai mari, în detrimentul candidaților sau al partidelor care nu se află la putere, care și-au făcut strategiile electorale bazându-se pe legislația în vigoare.

12. În opinia autorilor obiecției de neconstituționalitate, introducerea unor modificări legislative fără un proces amplu de consultare publică și fără a oferi timp suficient pentru diseminarea și înțelegerea acestora subminează transparența și limitează capacitatea cetățenilor de a face alegeri informate. Mai mult decât atât, proiectul votat are un potențial ridicat de a crea dificultăți „membrilor administrației electorale”, sub aspectul adaptării la procedura nou-instituită și operațiunile de ordin tehnic pe care aceasta le presupune. În orice democrație consolidată, însuși dreptul material este afectat în condițiile în care normele procedurale restrâng sau îngreunează posibilitatea exercitării acestuia. Este invocată Decizia Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012.

13. În conformitate cu dispozițiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecția de neconstituționalitate a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului pentru a-și exprima punctele de vedere.

14. Președintele Camerei Deputaților apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

15. Se arată că reglementarea criticată nu aduce elemente de noutate referitoare la organizarea propriu-zisă a scrutinului și nici nu modifică procedurile prin care dreptul de a alege și dreptul de fi ales se pot exercita, astfel încât soluția normativă, edictată la mai puțin de un an prin raportare la data sufragiului, să poată fi apreciată ca imprezvizibilă pentru alegători. Chiar dacă ziua alegerilor pentru Președintele României urmează să fie stabilită într-un interval mai larg, aducea sa la cunoștința publică se realizează cu păstrarea condiției referitoare la necesitatea adoptării de către Guvern a unei hotărâri în acest sens, cu 75 de zile înainte, care se publică în Monitorul Oficial al României, potrivit art. 108 alin. (4) din Constituție.

16. Legea criticată nu modifică tipul de scrutin reglementat de normele electorale în vigoare, este fundamentată pe jurisprudența constantă a Curții Constituționale și nu contravine art. 1 alin. (5) din Constituție cu raportare la Codul bunelor practici în materie electorală — Linii directoare și raportul explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52-a Sesiuni Plenare (Veneția, 18—19 octombrie 2002). Raportul asupra calendarului și inventarului criteriilor politice de evaluare a alegerilor adoptat de Consiliul pentru alegeri democratice cu ocazia celei de-a 34-a Reuniuni (Veneția, 14 octombrie 2010) reține că orice reformă care vizează legislația electorală care urmează să se aplice unor alegeri trebuie să aibă loc suficient de devreme pentru a putea fi cu adevărat aplicabilă. Cu toate acestea, în anumite situații, pot fi acceptate excepții de la regula de un an, de exemplu, dacă este necesar să fie remediate pe cale legislativă probleme neprevăzute. Legea criticată nu are natura unei intervenții legislative reformatoare, ci conține remedii juridice aduse în

raport cu realitățile sociale și politica legislativă a statului român, pe care legiuitorul primar le-a apreciat ca fiind în concordanță cu dezideratele electorale prezente și viitoare ale societății.

17. Se apreciază că legea criticată este conformă cu jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, pronunțată în aplicarea art. 3 din Protocolul nr. 1 adițional la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, sens în care se invocă hotărârile din 2 martie 1987 și 6 octombrie 2005, pronunțate în cauzele *Mathieu-Mohin și Clerfayt împotriva Belgiei* și *Hirst împotriva Regatului Unit*.

18. Se subliniază că soluțiile normative prevăzute de legea criticată nu sunt de natură să perturbe stabilitatea cadrului normativ electoral existent, legiuitorul păstrând un just echilibru între exigența respectării deciziilor instanței de contencios constituțional în materie și îndreptarea deficiențelor constatate în dreptul pozitiv național.

19. Cu privire la criticile de neconstituționalitate potrivit cărora expunerea de motive nu ar fi conformă cu normele de tehnică legislativă, se arată că prezumția de conformitate a expunerii de motive cu exigențele normelor de tehnică legislativă se susține și din perspectiva verificării sale de către Consiliul Legislativ, în calitatea acestuia de organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care, prin avizul emis, nu a formulat obiecții sau propuneri. În ceea ce privește celelalte afirmații ale autorilor se arată că acestea nu sunt urmate și de prezentarea motivelor care ar putea conduce la concluzia fundamentării insuficiente a soluției normative criticate, simpla citare a deciziilor Curții Constituționale nr. 710 din 6 mai 2009, nr. 682 din 27 iunie 2012 și nr. 139 din 13 martie 2019, fără contextualizarea necesară, neputând fi reținută ca fiind relevantă în cauză. Totodată, pentru a argumenta conformitatea cu Legea fundamentală a legii criticate, se invocă și Decizia Curții Constituționale nr. 238 din 3 iunie 2020.

20. Cu privire la pretinsa încălcare a dispozițiilor art. 16, 36 și 37 din Constituție se arată că un sistem electoral democratic și stabil, inspirat din voința reală a celor care, potrivit art. 2 din Legea fundamentală, sunt deținătorii suveranității naționale, este de natură să determine o percepție și o atitudine civică corespunzătoare a cetățenilor și, totodată, poate să impună o conduită adecvată competitorilor electorali. Reglementarea perioadei în care se organizează alegerile pentru Președintele României este necesar să fie realizată, potrivit art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție, prin lege organică adoptată în cadrul dezbaterilor parlamentare. Invocarea formală a necesității ca schimbările legislative să nu intervină la mai puțin de un an față de data organizării alegerilor nu poate fi reținută ca fiind relevantă în speță, fără prezentarea unor argumente concrete.

21. Elementele esențiale ale legii electorale care trebuie să se bucure de o stabilitate sporită sunt sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și alcătuirea lor, circumscripțiile electorale și regulile de constituire ale acestora. În speță, intervenția asupra perioadei în care se stabilește ziua votării nu reprezintă reconfigurarea vreunui dintre elementele esențiale ale cadrului normativ electoral care dau consistență drepturilor electorale ale cetățeanului, prin urmare modificarea astfel realizată nu poate reprezenta o încălcare a principiului securității juridice, chiar dacă este edictată la mai puțin de un an față de perioada de desfășurare a alegerilor prezidențiale. Se mai evidențiază faptul că Legea nr. 370/2004 nu a format obiectul unor modificări și/sau completări în anul în curs, iar ultimele două acte normative care prevăd evenimente legislative cu incidență nu sunt recente: Legea nr. 196/2022 privind completarea art. 28 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României și Legea nr. 265/2021 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 45/2014 privind modificarea și completarea Legii nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României.

22. Totodată, soluția normativă aleasă, prin conservarea condițiilor originale care, pe de o parte, facilitează prezența la desfășurarea sufragiului, prin menținerea zilei de duminică drept zi în care are loc alegerea celei mai reprezentative funcții din statul român, și care, pe de altă parte, sub forma prevederii dispozitiv-imperative, continuă să impună Guvernului ca data de referință să fie stabilită prin hotărâre cu cel puțin 75 de zile înainte, atestă că rezultatul activității de legiferare a Parlamentului îl constituie stabilitatea și eficiența legislativă. Legea criticată nu creează dificultăți pentru exercitarea efectivă a scrutinului electoral, nu dezorientează cetățenii sau opțiunile acestora în cadrul procesului electoral, nu creează tratamente preferențiale pentru competitorii electorali și nici nu va putea influența, chiar și indirect, rezultatul alegerilor.

23. Susținerile autorilor obiecției de neconstituționalitate, referitoare la lipsa „transparenței legislative”, afectarea „accesului la informație”, „fără a oferi timpul suficient pentru diseminarea și înțelegerea modificărilor legislative”, sunt în dezacord cu desfășurarea procesului legislativ pe care l-a urmat legea în ambele Camere ale Parlamentului. La Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, inițiativa legislativă parlamentară care, prin adoptare, a devenit legea care constituie obiectul contenciosului constituțional a fost înregistrată la 11 decembrie 2023, iar, ulterior, după solicitarea și obținerea avizelor autorităților de specialitate și până la 26 februarie 2024, când a fost adoptată și înaintată Camerei Deputaților, aceasta a fost în procedură legislativă. Camera decizională a desfășurat propriul proces legislativ până la 5 martie 2024, data votului final, achiesând la soluțiile normative cu care a fost sesizată, cu un singur amendament care însă nu afectează fondul reglementării, având natura unei îndreptări de tehnică legislativă. Prin urmare, în intervalul 11 decembrie 2023—5 martie 2024, legea a fost în procedura legislativă constituțională, pe parcursul căreia orice persoană interesată a avut posibilitatea să parcurgă toate documentele de specialitate, prin accesarea și consultarea fișelor propunerii legislative de pe site-urile celor două instituții, și să solicite prezența la ședințele din cadrul comisiilor avizatoare și rapoarte sau la ședințele de plen ale celor două Camere ale Parlamentului consacrate dezbaterilor generale, pe articole și cu prilejul exercitării votului final, ori să urmărească online respectivele ședințe.

24. Președintele Senatului apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

25. Cu privire la încălcarea principiului stabilității normelor juridice în domeniul electoral se precizează că, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a identificat două elemente componente ale principiului securității juridice în materie electorală, care trebuie îndeplinite în mod cumulativ pentru a atrage incidența acestui principiu (Decizia nr. 150 din 12 martie 2020). Un prim aspect al principiului securității juridice în materia electorală îl constituie frecvența modificărilor legislative, care determină impredictibilitatea cadrului normativ și confuzia alegătorilor cu privire la sistemul de scrutin aplicabil, respectiv momentul în care intervin modificările legislative. Un al doilea aspect al principiului securității juridice în materie electorală vizează obiectul reglementării, și anume dacă modificările legislative propuse vizează elemente esențiale ale legii electorale, precum sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile și regulile de constituire a circumscripțiilor. Aplicând cele două criterii ale principiului securității juridice în materie electorală la conținutul legii criticate, se constată că adoptarea actului normativ prin care se aduc modificări legii privind alegerea Președintelui României s-a realizat cu mai puțin de un an înaintea alegerilor pe care le reglementează, iar stabilirea unei perioade mai lungi înainte de expirarea mandatului Președintelui României în care se pot organiza alegeri prezidențiale pentru un nou mandat nu este un

element esențial al legii electorale, pentru că nu modifică sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile electorale sau regulile de constituire a circumscripțiilor electorale. Din contră, prin stabilirea unui termen mai lung în care se pot organiza alegeri prezidențiale înainte de expirarea mandatului Președintelui României, se evită suprapunerea alegerilor generale (alegeri parlamentare și alegeri prezidențiale), aspect care reflectă inclusiv voința legiuitorului constituant derivat, care a dorit decalarea alegerilor parlamentare de cele prezidențiale. Cu alte cuvinte, în ipoteza în care alegerile parlamentare și alegerile prezidențiale se suprapun (cum este cazul în anul 2024 — în condițiile în care ultima suprapunere a alegerilor generale a avut loc în anul 2004), pentru a respecta intenția originară a legiuitorului constituant derivat, instituirea unei perioade mai mari de timp anterior expirării mandatului prezidențial în care se pot organiza alegerile prezidențiale are scopul de a evita suprapunerea campaniilor electorale pentru alegerile prezidențiale și pentru alegerile parlamentare. Prin urmare, se consideră că legea criticată respectă principiul securității juridice în materie electorală, așa cum a fost dezvoltat în Codul bunelor practici în materie electorală al Comisiei de la Veneția și în jurisprudența Curții Constituționale.

26. Cu privire la încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituție, motivat de faptul că expunerea de motive nu ar prezenta în mod clar cerințele care reclamă intervenția normativă și principiile de bază care au stat la baza modificărilor, se precizează că instanța constituțională nu are competența de a controla constituționalitatea expunerilor de motive.

27. În ceea ce privește argumentele referitoare la încălcarea art. 147 din Constituție cu privire la nerespectarea unei decizii a instanței constituționale (Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012) prin care se recomanda necesitatea adoptării de către legiuitor a unui cod electoral, chiar dacă relevantă pentru o mai bună organizare a cadrului legal în materie electorală, se arată că această recomandare a Curții Constituționale nu poate constitui un argument de neconstituționalitate a legii supuse controlului de constituționalitate. De altfel, dacă s-ar accepta ca valid un astfel de argument, ar însemna că toată legislația electorală în vigoare în acest moment, indiferent de tipul alegerilor, a devenit neconstituțională după publicarea în Monitorul Oficial al României a Deciziei Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012, pentru că Parlamentul României nu a adoptat până în prezent un cod electoral, aspect care reflectă, de fapt, nu o obligație constituțională instituită de legiuitorul negativ legiuitorului pozitiv, ci o chestiune de politică legislativă în materie electorală, în marja de apreciere pe care o are organul reprezentativ în temeiul art. 73 alin. (3) lit. a) din Constituție.

28. Cu privire la argumentele referitoare la încălcarea art. 80, 81 și 97 din Constituție, se arată că, în mod eronat, autorii sesizării consideră că vacanța funcției de Președinte al României, reglementată în mod expres de art. 97 din Constituție, este similară cu finalul mandatului în exercițiu al Președintelui României.

29. În ceea ce privește argumentele referitoare la încălcarea drepturilor electorale fundamentale, autorii sesizării doar invocă art. 36 și 37 din Constituție dar nu argumentează juridic în ce măsură legea supusă controlului de constituționalitate restrânge exercițiul acestora (fie direct, fie indirect). Or, invocarea unor dispoziții constituționale într-o sesizare de neconstituționalitate nu trebuie să fie formală, ci efectivă. Din textele constituționale invocate de autorii sesizării nu se poate desluși în mod rezonabil vreo critică de neconstituționalitate, dată fiind generalitatea lor. Altfel, invocarea celor două articole din Constituție (art. 36 și 37) este pur formală pentru că legea criticată nu cuprinde reglementări care să afecteze vreun drept electoral, fie de rang constituțional, fie de rang legal.

30. Cu privire la încălcarea egalității în drepturi se arată că modificarea perioadei în care se pot convoca alegerile prezidențiale, cu maximum 3 luni înainte de luna în care expiră mandatul prezidențial în exercițiu, este o prevedere care se aplică în mod egal și nediscriminatoriu tuturor actorilor electorali care vor dori să participe la alegerile prezidențiale, fără a crea o discriminare sau un privilegiu pentru unul sau mai mulți actori politici.

31. Referitor la încălcarea principiului transparenței decizionale, se consideră că legea criticată a parcurs toate etapele procedurii parlamentare, aspecte care, de altfel, nu au fost criticate de autorii sesizării, fiind adoptată la 26 februarie 2024 de Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, și la 5 martie 2024 de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională. Totodată, aspectele invocate de autorii sesizării referitoare la consultarea publică privesc mai degrabă transparența decizională conform Legii nr. 52/2003, și anume transparența decizională în adoptarea actelor normative de autorități ale administrației publice, întrucât doar acestea din urmă nu beneficiază de garanțiile procedurale de transparență decizională prevăzute de procedura legislativă parlamentară, garanții care, de altfel, au fost respectate în procesul de adoptare a legii criticate.

32. Cu privire la critica potrivit căreia legea analizată are un potențial ridicat de a crea dificultăți membrilor administrației electorale, invocându-se în acest sens Decizia Curții Constituționale nr. 51 din 25 ianuarie 2012, se consideră că argumentul Curții Constituționale care a condus la neconstituționalitatea legii analizate prin acea decizie a fost faptul că reglementarea, în forma adoptată, era de natură să determine dificultăți în exercitarea dreptului de vot, dificultăți care puteau avea ca efect, în cele din urmă, restrângerea exercițiului acestui drept. Acesta a fost unul dintre motivele pentru care s-a constatat neconstituționalitatea legii, iar nu potențialele dificultăți pe care le-ar fi ridicat aplicarea legii pentru autoritățile cu competență în materie.

33. Guvernul apreciază că obiecția de neconstituționalitate este neîntemeiată.

34. Se arată că, din perspectiva principiului securității juridice în materie electorală, stabilitatea legislației constituie un element important al credibilității procesului electoral, iar modificarea frecventă a normelor poate dezorienta alegătorii. În acest sens, Codul bunelor practici în materie electorală recomandă statelor asigurarea unei stabilități în ceea ce privește legislația în materie electorală, iar la paragrafele 64 și 65 din Raportul explicativ se prevede că „trebuie garantată nu atât stabilitatea principiilor fundamentale, cât stabilitatea unor reguli mai speciale ale dreptului electoral, în special cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea teritorială a circumscriptiilor” și că „ceea ce trebuie evitat este nu atât modificarea sistemelor de scrutin — ele pot fi întotdeauna îmbunătățite —, ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de alegeri”. Aceste recomandări, reținute și de Curtea Constituțională în jurisprudența sa constantă, nu pot fi ignorate, chiar dacă nu au caracter obligatoriu. În jurisprudența sa, instanța de contencios constituțional a reținut că instabilitatea legislativă în materie electorală, determinată de modificarea acestei legislații, s-a relevat a fi nu doar un factor de incertitudine juridică, ci și o cauză a deficiențelor acestei legislații, statuându-se că este necesară menținerea unei stabilități a legilor în materie electorală, ca expresie a principiului securității juridice.

35. Având în vedere că, potrivit Codului bunelor practici în materie electorală, elementele esențiale asupra cărora trebuie să se asigure stabilitatea legislativă vizează „sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea

teritorială a circumscriptiilor”, se apreciază că revine Curții Constituționale competența de a decide în ce măsură data alegerilor poate fi considerată element esențial, în sensul Codului bunelor practici în materie electorală.

36. Suplimentar, se precizează că măsura privind stabilirea datei pentru alegerea Președintelui României nu impietează asupra dreptului de a alege și de a fi ales, întrucât nu sunt modificate condițiile constituționale privind exercitarea acestora, iar egalitatea de șanse consfințită la art. 16 alin. (3) din Constituție vizează dreptul cetățenilor, indiferent de sex, de a exercita funcții și demnități publice civile sau militare, iar nu competențelor electorali. Prin urmare, din această perspectivă, se consideră că sunt neîntemeiate criticile formulate prin raportare la art. 16, 36 și 37 din Constituție.

37. Cu privire la criticile de neconstituționalitate referitoare la încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituție, generată de lipsa de fundamentare temeinică a intervenției legislative în cuprinsul expunerii de motive, se arată că, în acord cu jurisprudența Curții Constituționale, expunerea de motive a legii criticate nu poate forma obiectul controlului de constituționalitate.

38. Raportat la mențiunea privind pretinsa încălcare a dispozițiilor art. 80, 81 și 97 din Constituție, se apreciază că legea criticată reglementează exclusiv modul de stabilire a datei alegerilor prezidențiale, fără a afecta durata mandatului Președintelui României, rolul său constituțional sau caracterul votului exprimat pentru alegerea sa.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctul de vedere al președintelui Camerei Deputaților, al președintelui Senatului și al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispozițiile legii criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

39. **Obiectul controlului de constituționalitate** îl constituie dispozițiile Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, care au următorul cuprins:

„*Articol unic. — La articolul 5 din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 650 din 12 septembrie 2011, cu modificările și completările ulterioare, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins:*

«*Art. 5. — (1) Ziua alegerilor este duminica. Alegerile au loc cu cel mult 3 luni anterioare lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte. Cu cel puțin 75 de zile înaintea zilei votării, Guvernul stabilește data alegerilor prin hotărâre.*»

40. Textele constituționale invocate în susținerea obiecției de neconstituționalitate sunt cele ale art. 1 alin. (3) și (5) privind statul de drept, caracterul democratic al statului, principiul legalității și securitatea juridică, ale art. 2 alin. (1) privind suveranitatea, ale art. 16 privind egalitatea în drepturi, ale art. 36 privind dreptul de vot, ale art. 37 privind dreptul de a fi ales, ale art. 80 privind rolul Președintelui, ale art. 81 privind alegerea Președintelui, ale art. 97 privind vacanța funcției de Președinte și ale art. 147 privind deciziile Curții Constituționale.

(1) Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

41. În prealabil examinării obiecției de neconstituționalitate, Curtea are obligația verificării condițiilor de admisibilitate ale acesteia, prin prisma titularului dreptului de sesizare, a termenului în care acesta este îndrituit să sesizeze instanța constituțională, precum și a obiectului controlului de constituționalitate. Dacă primele două condiții se referă la regularitatea sesizării instanței constituționale, din perspectiva legalei sale sesizări, cea de-a treia vizează stabilirea sferei sale de competență, astfel încât urmează să fie cercetate în ordinea antereferită, iar constatarea neîndeplinirii uneia dintre ele are efecte dirimante, făcând inutilă analiza celorlalte condiții

(Decizia Curții Constituționale nr. 66 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 213 din 9 martie 2018, paragraful 38).

42. Obiecția de neconstituționalitate îndeplinește condițiile prevăzute de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituție sub aspectul titularilor dreptului de sesizare, întrucât a fost formulată de un număr de 54 de deputați.

43. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanța de contencios constituțional, potrivit art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de două zile, începând de la același moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgență. Totodată, în temeiul art. 146 lit. a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art. 77 alin. (1) teza a doua din Constituție, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament, iar, potrivit art. 77 alin. (3) din Constituție, în termen de cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare.

44. Din coroborarea informațiilor cuprinse în fișele legislative publicate pe paginile celor două Camere ale Parlamentului rezultă că legea criticată a fost adoptată de Senat, în calitate de primă Cameră sesizată, în procedură de urgență, în data de 26 februarie 2024, după care a fost trimisă Camerei Deputaților, care a adoptat-o, în calitate de Cameră decizională, în procedură de urgență, la data de 5 martie 2024. La aceeași dată, legea a fost depusă la secretarul general al Senatului și, respectiv, la secretarul general al Camerei Deputaților, în vederea exercitării dreptului de sesizare a Curții Constituționale. Sesizarea a fost înregistrată la Curtea Constituțională în data de 5 martie 2024, așa încât Curtea urmează să constate că obiecția de neconstituționalitate este formulată în termenul de competență prevăzut de art. 15 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, aspect ce se încadrează în prima ipoteză din paragraful 70 al Deciziei nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018.

45. Sub aspectul obiectului sesizării, Curtea urmează să constate că aceasta vizează o lege care nu a fost încă promulgată, astfel că poate forma obiectul controlului de constituționalitate prevăzut de art. 146 lit. a) teza întâi din Constituție.

46. În consecință, Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție, precum și ale art. 1, 10, 15 și 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

(2) Analiza obiecției de neconstituționalitate

(2.1) Critica privind modificarea legislației electorale cu cel puțin un an înainte de data alegerilor raportată la securitatea juridică/principiul legalității [art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție]

47. În evaluarea constituționalității legii criticate prezintă relevanță dispozițiile Codului bunelor practici în materie electorală. Liniile directoare și raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneția, 18—19 octombrie 2002). Astfel, în cadrul punctului II al Liniilor directoare privind alegerile se arată: „2. Nivelurile normative și stabilitatea dreptului electoral

a. Separat de regulile care vizează chestiunile de ordin tehnic și alte aspecte concrete — care pot fi incluse în regulamentul organului executiv — regulile dreptului electoral trebuie să aibă cel puțin un rang legislativ.

b. Elementele fundamentale ale dreptului electoral, în special, sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea circumscripțiilor electorale, nu trebuie amendate decât cel puțin cu un an înainte de alegeri, sau trebuie înscrise în constituție sau formulate în formă de document cu un statut mai înalt decât cel al unei legi ordinare.”

48. De asemenea, Raportul explicativ, la pct. 63—66, prevede că stabilitatea dreptului este un element important al credibilității procesului electoral și este esențială pentru consolidarea democrației. Prin urmare, modificarea frecventă a normelor sau caracterul lor complex pot dezorienta alegătorul. Alegătorul poate conchide, în mod corect sau incorect, că dreptul electoral este doar un instrument cu care operează cei care sunt la putere și că votul alegătorului nu mai este elementul esențial care decide rezultatul scrutinului. În practică totuși trebuie garantată nu atât stabilitatea principiilor fundamentale (este puțin probabilă contestarea lor în mod serios), cât stabilitatea unor reguli mai speciale ale dreptului electoral, în special cele care reglementează sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea teritorială a circumscripțiilor. Aceste trei elemente sunt frecvent — corect sau incorect — considerate factori decisivi la determinarea rezultatelor scrutinului. De aceea trebuie evitate nu doar manipulările în favoarea partidului la putere, ci înseși tentativele de manipulare. Ar fi necesar să se evite nu atât modificarea sistemelor de scrutin — acestea pot fi întotdeauna îmbunătățite —, ci modificarea lor frecventă sau cu puțin timp (mai puțin de un an) înainte de alegeri. Chiar în absența unei intenții de manipulare, modificările vor fi dictate de interesele iminente ale partidului politic. Una dintre modalitățile de evitare a manipulărilor ar fi definirea în Constituție sau în textul superior legii ordinare a elementelor cele mai sensibile (sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile sau regulile de constituire a circumscripțiilor). O altă soluție, mai flexibilă, ar fi să se stipuleze în Constituție că, în cazul amendării legii electorale, vechiul sistem rămâne aplicabil viitoarelor alegeri — cel puțin dacă acestea vor avea loc în anul care vine — și că sistemul nou nu va aplicat numai la scrutinurile ulterioare.

49. Declarația interpretativă privind stabilitatea legislației electorale, adoptată de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 15-a reuniune (Veneția, 15 decembrie 2005) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 65-a sesiune plenară (Veneția, 16—17 decembrie 2005), menționează următoarele:

- (i) principiul conform căruia elementele fundamentale ale dreptului electoral nu ar trebui să fie modificate cu mai puțin de un an înainte de alegeri nu are prioritate față de alte principii ale Codului de bune practici în materie electorală;
- (ii) acest principiu nu trebuie invocat pentru a menține o situație contrară standardelor patrimoniului electoral european sau pentru a împiedica implementarea recomandărilor organizațiilor internaționale;
- (iii) acest principiu privește doar regulile fundamentale ale dreptului electoral, atunci când acestea apar în legile ordinare;
- (iv) în special următoarele sunt considerate reguli fundamentale: sistemul electoral propriu-zis, adică regulile referitoare la transformarea voturilor în locuri; regulile referitoare la componența comisiilor electorale sau a altui organism care organizează scrutinul; stabilirea limitelor circumscripției și a regulilor referitoare la repartizarea locurilor între circumscripții;
- (v) în general, orice reformă a legislației electorale care urmează să fie aplicată în timpul alegerilor ar trebui să aibă loc suficient de devreme pentru ca aceasta să fie cu adevărat aplicabilă la alegeri.

50. Raportul privind calendarul și inventarul criteriilor politice pentru evaluarea alegerilor, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 34-a reuniune (Veneția, 14 octombrie 2010) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 84-a sesiune plenară (Veneția, 15—16 octombrie 2010), stabilește că alegerea nu reprezintă un eveniment singular. Este un proces continuu care implică mai multe etape, ce trebuie analizate pentru a evalua alegerile. Acesta include, printre altele, alegerea sistemului electoral, legislația partidelor politice, finanțarea campaniei și a partidelor etc. (pct. 16). În anumite circumstanțe, s-ar putea accepta excepții de la regula de un an, și anume în cazul în care se impune rectificarea, prin intermediul legislației, a unor probleme neprevăzute sau remedierea încălcărilor drepturilor recunoscute internațional în măsura în care fuseseră încorporate în legea electorală (pct. 19). Astfel, în sensul acestui raport, termenul de evaluare a alegerilor începe cu un an înaintea votului. A doua etapă începe cu data la care sunt convocate alegeri. Acea dată, în circumstanțe normale care implică alegeri periodice, ar trebui să fie la o distanță rezonabilă de ziua votării pentru a permite tuturor factorilor politici interesați să se pregătească pentru competiția electorală. A treia etapă începe cu deschiderea campaniei electorale. A patra etapă o reprezintă ziua votării propriu-zise și numărarea voturilor. Următoarea etapă este declararea rezultatelor unei alegeri, urmată de etapa contestațiilor (pct. 20—24).

51. Raportul privind stabilirea datei alegerilor, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 22-a reuniune (Veneția, 18 octombrie 2007) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 72-a sesiune plenară (Veneția, 19—20 octombrie 2007), distinge trei tipuri de reglementări în ceea ce privește stabilirea datei acestor alegeri ordinare: a) într-un număr de state, data acestor alegeri este stabilită cu precizie în Constituție sau în legea electorală; b) într-un număr de state data alegerilor este stabilită de o autoritate, într-un cadru temporal destul de strict determinat de Constituție sau de legea electorală; c) în alte state, o autoritate dispune de o marjă (destul de) mare de apreciere în alegerea datei la care vor trebui să aibă loc alegerile ordinare.

52. În Hotărârea din 6 noiembrie 2012, pronunțată în Cauza *Ekoglasnost împotriva Bulgariei*, paragraful 68, Curtea Europeană a Drepturilor Omului reamintește că stabilitatea legislației electorale este de o importanță deosebită pentru respectarea drepturilor garantate de art. 3 din Protocolul nr. 1 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Într-adevăr, dacă un stat modifică prea des regulile electorale fundamentale sau le modifică cu puțin timp înainte de alegeri, riscă să submineze respectul publicului sau încrederea în garanțiile menite să asigure alegeri libere. Curtea trebuie să examineze cu o atenție deosebită orice măsură adoptată în domeniul legislației electorale care pare să opereze, singură sau în primul rând, în detrimentul opoziției, mai ales dacă prin natura ei măsura compromite înseși șansele partidelor de opoziție de a ajunge într-o zi la putere. Adoptarea unei astfel de măsuri cu puțin timp înainte de vot, într-un moment în care cota de vot a partidului de guvernământ este în scădere, poate servi ca un indiciu al caracterului său disproporționat. În paragraful 69 al aceleiași hotărâri se menționează că, în rapoartele sale, Comisia de la Veneția a reținut necesitatea stabilității unor reguli fundamentale ale sistemului electoral, care nu pot fi modificate cu mai puțin de 1 an înainte de alegeri, sens în care a enumerat în mod neexhaustiv trei astfel de reguli electorale fundamentale: tipul de scrutin, componența comisiilor electorale și împărțirea circumscripțiilor. Curtea apreciază, la rândul său, că și condițiile de participare la alegeri impuse grupurilor politice fac parte din regulile electorale fundamentale. În sistemele electorale care impun un anumit număr de condiții specifice grupurilor politice pentru ca acestea să poată participa

la vot, introducerea de noi cerințe cu puțin timp înainte de data alegerilor poate conduce, în cazuri extreme, la descalficarea automată a partidelor și coalițiilor de opoziție ce beneficiază de un sprijin popular semnificativ și la avantajarea, în aceste condiții, a grupărilor politice aflate la putere. Este de la sine înțeles că o astfel de practică este incompatibilă cu ordinea democratică și că subminează încrederea cetățenilor în autoritățile publice din țara lor. Prin urmare, Curtea consideră că reglementările referitoare la condițiile de prezentare a grupurilor politice la alegeri trebuie să se bucure de aceeași stabilitate temporală ca și celelalte elemente fundamentale ale sistemului electoral. Totodată, Codul bunelor practici în materie electorală este reținut ca document internațional relevant și în Hotărârea din 11 iunie 2009, pronunțată în Cauza *Petkov și alții împotriva Bulgariei*, paragraful 52, sau în Hotărârea din 2 martie 2010, pronunțată în Cauza *Grosaru împotriva României*, paragraful 22.

53. Recomandările Comisiei de la Veneția au fost receptate în jurisprudența Curții Constituționale — în acest sens a se vedea Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 90 din 3 februarie 2012, Decizia nr. 682 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 473 din 11 iulie 2012, Decizia nr. 799 din 18 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 862 din 19 noiembrie 2015, paragrafele 85—87, Decizia nr. 146 din 13 martie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 240 din 28 martie 2019, paragraful 61, Decizia nr. 150 din 12 martie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 215 din 17 martie 2020, paragrafele 68 și 69, sau Decizia nr. 678 din 29 septembrie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 946 din 15 octombrie 2020, paragraful 100, și nu pot fi ignorate, chiar dacă nu au caracter obligatoriu. Curtea, luând în discuție forța juridică a dispozițiilor Codului bunelor practici în materie electorală, a reținut că, într-adevăr, acest act nu are un caracter obligatoriu, însă recomandările sale constituie coordonate ale unui scrutin democratic, în raport cu care statele — care se caracterizează ca aparținând acestui tip de regim — își pot manifesta opțiunea liberă în materie electorală, cu respectarea drepturilor fundamentale ale omului, în general, și a dreptului de a fi ales și de a alege, în special.

54. Curtea Constituțională a mai statuat că un prim aspect al principiului securității juridice în materia electorală îl vizează frecvența modificărilor legislative, care determină impredictibilitatea cadrului normativ și confuzia alegătorilor cu privire la sistemul de scrutin aplicabil. Alternativ, este momentul în care intervin modificările legislative. Cu cât acesta este mai apropiat de data organizării alegerilor, cu atât este mai puternică prezumția că modificările respective au ca scop crearea unui beneficiu/avantaj pentru partidul politic care le-a adoptat, fiind dictate de interesele lui iminente, și pot avea ca rezultat manipularea electoratului. Al doilea aspect al principiului securității juridice în materia electorală vizează reglementarea elementelor esențiale ale legii electorale, care trebuie să se bucure de o stabilitate sporită, pe care o poate conferi doar legea constituțională sau legea organică. Aceste elemente sunt identificate în mod expres (sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale, circumscripțiile și regulile de constituire a circumscripțiilor), fiind cele care dau consistență drepturilor electorale ale cetățeanului. Prin urmare, reconfigurarea competenței autorităților publice de a stabili data alegerilor, ca urmare a încetării mandatului Parlamentului ales în anul 2016, cu consecința că data respectivă se va stabili printr-un act de reglementare primară, nu este un aspect esențial al legii electorale, care să intre sub incidența principiului securității juridice. O asemenea opțiune a legiuitorului vizează

un aspect ce ține de repartizarea de competențe între autoritățile publice, astfel că nici alegătorul nu este dezorientat de o atare schimbare de competență și nici opțiunea sa politică în cadrul procesului electoral sau rezultatul alegerilor nu este influențată/influențat sau deturnată/deturnat. În acest context, Curtea a subliniat că atât Codul bunelor practici în materie electorală, cât și jurisprudența Curții Constituționale referitoare la asigurarea securității juridice a cetățeanului în contextul alegerilor au menirea de a proteja cetățeanul (alegătorul) de orice modificări legislative care îngreunează înțelegerea și exercitarea scrutinului electoral ori a modului de votare (Decizia nr. 678 din 29 septembrie 2020, paragrafele 99, 103 și 104).

55. Curtea a statuat că reglementările referitoare la completarea birourilor electorale de circumscripție cu reprezentanții partidelor politice și ai organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale, altele decât cele prevăzute la art. 26 alin. (14) din Legea nr. 115/2015 pentru alegerea autorităților administrației publice locale, pentru modificarea Legii administrației publice locale nr. 215/2001, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 393/2004 privind Statutul aleșilor locali, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 349 din 20 mai 2015, precum și al alianțelor politice sau electorale care nu au în componență partide politice sau organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale, reprezentate în condițiile art. 26 alin. (14) din aceeași lege, care participă la alegeri în circumscripția respectivă, stabilesc aspecte tehnice, care nu sunt de natură să aducă prejudicii exercitării dreptului electoral de a fi ales și, ca atare, pot fi adoptate într-un termen mai mic de un an până la data organizării alegerilor (Decizia nr. 426 din 11 iulie 2023, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1150 din 19 decembrie 2023, paragrafele 19 și 27).

56. Raportat la cauza de față, Curtea observă că art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004, în vigoare, prevede că *„Ziua alegerilor este duminica. Alegerile au loc în luna anterioară lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte. Cu cel puțin 75 de zile înaintea zilei votării, Guvernul stabilește data alegerilor prin hotărâre”*. Reglementarea criticată modifică fraza a doua a textului antereferit, stabilind că *„alegerile au loc cu cel mult 3 luni anterioare lunii în care ajunge la termen mandatul de președinte”*. Analizând modificarea operată, se observă că aceasta dă posibilitatea Guvernului să fixeze data alegerilor pentru funcția de Președinte al României în perioada septembrie—noiembrie, ținând seama de faptul că mandatul de Președinte ajunge la termen în luna decembrie.

57. Comisia de la Veneția a observat că există trei sisteme de determinare a stabilirii datei alegerilor [Raport privind stabilirea datei alegerilor, adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 22-a reuniune (Veneția, 18 octombrie 2007) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 72-a sesiune plenară (Veneția, 19—20 octombrie 2007)], România făcând parte din cel de-al doilea sistem menționat de aceasta [data alegerilor este stabilită de o autoritate, într-un cadru temporal destul de strict determinat de Constituție sau de legea electorală]. Legea criticată nu schimbă sistemul existent de stabilire a datei alegerilor, ci realizează o modificare de natură temporală în cadrul sistemului pentru care a optat legiuitorul român încă din anul 2004. Plasarea acestei date în ultima parte a mandatului în curs se înscrie în coordonatele democrației constituționale pentru a se asigura succesiunea firească a mandatelor, fără a se afecta caracterul plenar al mandatelor în curs. Ca atare, stabilirea datei alegerilor pentru funcția de Președinte al României în perioada septembrie—noiembrie sau doar în luna noiembrie în condițiile în care mandatul în curs expiră în luna decembrie nu relevă decât un aspect de

oportunitate legislativă. Indiferent de opțiunea legiuitorului pentru un anumit interval de timp sau altul dintre cele menționate — care în această privință se bucură de o largă marjă de apreciere —, data stabilită asigură succesiunea mandatelor. Curtea reține că între data anunțării alegerilor și data alegerilor există o distanță temporală rezonabilă pentru a permite tuturor factorilor politici interesați să se pregătească pentru competiția electorală.

58. Comisia de la Veneția a stabilit că sistemul electoral propriu-zis, componența comisiilor electorale și constituirea circumscripțiilor electorale sunt elemente fundamentale ale dreptului electoral și nu pot fi modificate cu mai puțin de un an anterior datei alegerilor [Codul bunelor practici în materie electorală. Linii directoare și raport explicativ, adoptat de Comisia Europeană pentru Democrație prin Drept (Comisia de la Veneția), în cadrul celei de-a 52-a sesiuni plenare (Veneția, 18—19 octombrie 2002), și Declarația interpretativă privind stabilitatea legii electorale, adoptată de Consiliul pentru Alegeri Democratice la cea de-a 15-a reuniune (Veneția, 15 decembrie 2005) și de Comisia de la Veneția la cea de-a 65-a sesiune plenară (Veneția, 16—17 decembrie 2005)]. Elementele fundamentale ale dreptului electoral nu sunt epuizate de cele trei enumerate, astfel că și alte elemente ale acestuia pot fi calificate ca atare. Modificarea operată, extinzând intervalul temporal în care pot avea loc alegerile, nu vizează, însă, un element de fond sau de substanță a sistemului electoral. Ca atare, redimensionarea intervalului de timp în care urmează să se fixeze data alegerilor nu schimbă sistemul existent de stabilire a datei alegerilor și nu pune în discuție un element fundamental al dreptului electoral.

59. Stabilirea intervalului de timp în care urmează să se fixeze data alegerilor este un aspect important al procesului electoral și reprezintă o premisă a asigurării periodicității alegerilor, însă aceasta este și rămâne un element tehnic al aplicării acestui principiu atât timp cât data este astfel stabilită prin lege încât să asigure ritmicitatea, succesiunea, continuitatea și alternanța organică a mandatelor. Mai mult, o asemenea reglementare nu constituie o reformă a legislației electorale, ci o modificare de ordin tehnic a perioadei în care se pot desfășura alegerile, astfel că aceasta poate fi realizată într-un termen mai mic de un an față de data preconizată a alegerilor.

60. De asemenea, Curtea reține că nicio prevedere din Constituție nu stabilește un anumit interval de timp regresiv în care se poate fixa data alegerilor pentru funcția de Președinte raportat la data ajungerii la termen a mandatului prezidențial în exercițiu, astfel că revine legiuitorului competența de a stabili un asemenea interval temporal, cu respectarea condițiilor de raționalitate menționate la paragraful 57 al prezentei decizii.

(2.2) Critica privind modificarea intervalului de timp în care poate fi stabilită data alegerilor raportată la securitatea juridică [art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție]

61. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că dreptul la alegeri libere este unanim apreciat ca reprezentând expresia cea mai profundă a organizării unei societăți cu adevărat democratice și impune respectarea unor exigențe, între care și aceea a stabilității normelor juridice în domeniul electoral. Într-un plan mai larg, stabilitatea acestor norme constituie o expresie a principiului securității juridice, instituit, implicit, de art. 1 alin. (5) din Constituție, principiu care exprimă, în esență, faptul că cetățenii trebuie protejați contra unui pericol care vine chiar din partea dreptului, contra unei insecurități pe care a creat-o dreptul sau pe care acesta riscă s-o creeze, impunând ca legea să fie accesibilă și previzibilă (Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012).

62. Modificarea intervalului de timp în care poate fi fixată data alegerilor nu este contrară principiului securității juridice și nu poate conduce la lipsa de previzibilitate a legii. Potrivit Legii nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 260 din 21 aprilie 2010, legile pot fi modificate, completate, suspendate sau abrogate, fără ca aceste evenimente legislative să poată fi calificate în sine ca o amenințare la adresa securității juridice, ci ca o adaptare a cadrului legislativ la realitățile politice, economice, sociale sau culturale în respectul drepturilor și libertăților fundamentale. Securitatea juridică protejează cetățeanul de arbitrar, de exercitarea puterii de stat cu caracter excesiv. Astfel cum s-a arătat, reglementarea criticată nu se referă la un element fundamental al sistemului electoral, ci vizează un aspect tehnic ce se integrează principiului constituțional mai larg al periodicității alegerilor în a cărui aplicare un rol important revine legiuitorului. Intervalul de timp stabilit pentru fixarea datei alegerilor este unul rezonabil, nu este intempestiv și nu produce consecințe imprevizibile sub aspectul valorizării exigențelor principiului periodicității alegerilor.

(2.3) Critica privind modificarea intervalului de timp în care poate fi stabilită data alegerilor raportată la conținutul expunerii de motive [art. 1 alin. (5) din Constituție]

63. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că exigențele de calitate a legii și cele privind modul de redactare a expunerii de motive sunt două chestiuni diferite între care nu se poate stabili o relație cauzală. În schimb, între acestea există o relație funcțională, în sensul că expunerea de motive poate ajuta la o mai bună înțelegere a dispozițiilor normative, mai ales a celor tehnice, care, prin natura lor, au un limbaj mai greu accesibil. Nu este rolul Curții Constituționale să analizeze consistența acestei relații funcționale prin prisma modului de redactare a expunerii de motive. Un viciu de neconstituționalitate extrinsec al legii nu poate rezulta din chiar modul în care inițiatorul ei și-a motivat proiectul/propunerea legislativă, în condițiile în care rezultatul activității de legiferare este legea adoptată de Parlament. Așadar, controlul de constituționalitate vizează legea, și nu opțiuni, dorințe sau intenții cuprinse în expunerea de motive a legii (Decizia nr. 238 din 3 iunie 2020, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 666 din 28 iulie 2020, paragrafele 38 și 39). Prin urmare, Curtea nu are competența de a controla concordanța conținutului legii cu expunerea de motive a acesteia.

67. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) și al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate și constată că dispozițiile Legii pentru modificarea art. 5 alin. (1) din Legea nr. 370/2004 pentru alegerea Președintelui României sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 20 martie 2024.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
MARIAN ENACHE

Prim-magistrat-asistent,
Benke Károly

(2.4) Critica privind modificarea intervalului de timp în care poate fi stabilită data alegerilor raportată la egalitatea în drepturi, dreptul de vot și dreptul de a fi ales (art. 16, 36 și 37 din Constituție)

64. Curtea observă că, prin criticile lor, autorii obiecției au în vedere faptul că „schimbările legislative care intervin într-un termen scurt înaintea alegerilor afectează egalitate de șanse, favorizând partidele la putere sau candidații cu resurse mai mari, în detrimentul candidaților sau al partidelor neafiliate la putere, care și-au făcut strategiile electorale bazându-se pe legislația în vigoare”. Or, aceste critici sunt neîntemeiate atât timp cât în discuție este un aspect de ordin tehnic, și nu un element structurant al procesului electoral. De altfel, aceste susțineri sunt mai degrabă afirmații, fără să fie argumentate.

(2.5) Critica privind modificarea intervalului de timp în care poate fi stabilită data alegerilor raportată la neadoptarea unui cod electoral (art. 147 din Constituție)

65. Prin Hotărârea nr. 39 din 14 decembrie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 924 din 30 decembrie 2009, Curtea a subliniat necesitatea ca întreaga legislație electorală referitoare la alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, a Președintelui României, la alegerile pentru Parlamentul European, precum și la alegerea autorităților administrației publice locale să fie reexaminată, urmând să fie concentrată într-un cod electoral ale cărui dispoziții comune și speciale să asigure, în concordanță cu principiile constituționale, organizarea unui scrutin democratic, corect și transparent (a se vedea, în același sens, Decizia nr. 51 din 25 ianuarie 2012). Curtea reține că observațiile cuprinse în hotărârea menționată cu privire la codificarea normelor în materie electorală nu constituie un parametru de evaluare a normei criticate, codificarea nefiind *per se* o condiție a constituționalității reglementării.

(2.6) Critica privind modificarea intervalului de timp în care poate fi stabilită data alegerilor raportată la rolul/mandatul/vacanța funcției de Președinte [art. 2 alin. (1), art. 80, 81 și 97 din Constituție]

66. Curtea constată că, în cauză, dispozițiile art. 2 alin. (1) și ale art. 80, 81 și 97 din Constituție nu sunt incidente, conținutul lor normativ nereferindu-se la data stabilirii alegerilor la termen pentru funcția de Președinte al României.